

Az egyetemi reformról

Példák — útjelzőként

Lapunk hasábjain rendre jelennek meg írások, amelyek az egyetem reformjáról, a felsőoktatási intézmények falai között is indokolt rendszerváltásról elmélkednek. A JATE több oktatója után most a SZOTE egyik docensének véleményével ismerkedhet meg az olvasó.

Amint azt a sajtóból, nyilvános, vagy kevésbé nyilvános híradásokból — sőt, a nem kevés szövegszerűbb is — tudjuk, a felvetődött kérdések zöme két, kristályosodási pont köré csoportosul, nevezetesen: az egyetemi autonómia és a vezetők — főleg a rektorok — személyének alkalmassága.

Rektori kinevezés — házon kívül

Tudjuk, hogy az egyetemek autonómiája több évszázados múltra tekint vissza, s eredeti formájában az valóban teljes és tökéletes függetlenséget jelentett, mintegy „államiságot az államon belül”.

Mit jelent ez napjainkban?

Elsősorban teljes akadémiai és részleges gazdasági függetlenséget a mindenkori államgépezettől. Vagyis: szuverén jogot a nemzetközi elvárásoknak megfelelő tantervek kialakításában, a tudományos fokozatok odaítélésében, a tudományos kutatásban és az oktatói gárda kinevezésében, beleértve a professzori és dékáni kinevezéseket is, de nem a rektori vagy az annak megfelelő más (kancellár, elnök stb.) legfelső, egyszemélyi vezető személyét. Itt csakis, és mindenhol a világban, az egyetemnek csak javaslattevő szerepe van, s a végső szó mindenütt a megfelelő államhatalmi szervé. (Megfelelő szakminiszter, államfő, vagy más szerv.) Sőt, sok helyen, a jelenlegi magyar módszerhez hasonlóan, az egyetemi tanári kinevezések felsőbb állami „ellenjegyzést”, azaz hozzájárulást kívánnak, természetesen „vetőjog” nélkül.

Amíg azokkal a törekvésekkel, hogy a magyar egyetemek is kapják meg a kinevezési jogkört is, a legteljesebb mértékben egyet lehet érteni, addig szerintem a rektori kinevezések házon belüli végleges eldöntése hibás, és kaotikus állapotokhoz vezetne. Ez nemcsak precedens nélkül állna a világban, de megnyitná a kaput a végtelen frakcióharcnak, torzalkodásnak és heveskedésnek is. Erre pedig nemcsak a jelenlegi átmeneti helyzetben nincs szükség, de hosszú távon sem szolgálná a magyar egyetemek érdekét.

Döntés az idők kezében

A kinevezett professzoroknak elsősorban szakmailag kell kifogástalan teljesítményt nyújtaniuk, hogy munkatársaik, hallgatóik és a város lakossága előtt minden tekintetben hiteit érdemlőek legyenek. Az intézetvezetők megbizás nem szakmai követelmény, hanem a jelenlegi Európa elvárásainak megfelelően egy menedzseri poszt.

Az egyes egyetemi karok legfontosabb döntéshozó szervei mindenhol a kari tanácsok, melyeknek összetétele azonban különbözik a hasonló, magyarországi tanácsokétól. Tagja minden olyan oktató, akinek „venia legendi”, azaz a régi hagyományoknak megfelelő előadástartási joga van. Ezek, mai hazai viszonyra lefordítva, az egyetemi tanárok (tehát nem csak a tan-

székvezetők!) és a docensek. Mindezen túl, még részt vesz rajta a hallgatók és a dolgozók néhány. — és nem részarányos! — képviselője, hogy a megfelelő rétegek érveit, indokait elmondja, és érdekeit képviselje. De a döntés, a számarányból adódóan, kizárólag az oktatók, sőt, pontosabban fogalmazva, a legidősebb oktatók kezében van. Olyan embereknek kell tehát az ilyen posztokra kinevezni, akik majd az egyetem érdekeinek megfelelően tudnak munkálkodni, és dönteni a kari tanácsokban. Az egyetem — minden egyetem — sajátos, egyéni arculatát tehát az oktatók hozzák létre. A hallgatók, a kialakult szellemnek, tantervnek és egyéb egyetemi lehetőségeknek az ismeretében választanak tehát, hogy hová menjenek tanulni. Így módon nincs, és nem is lehet olyan hallgatói-oktatói ellentét, mint ahogyan azt napjainkban, sajnos, egyre gyakrabban láthatjuk.

Vannak tehát előttünk példák, amelyek útjelzőként szolgálhatnak, s amelyeknek alapján kidolgozható egy számunkra is megfelelő egyetemi rendszer.

Universitas és a város

Van itt, még más egyéb is, amit véleményem szerint, alaposan át kellene gondolnunk. Nevezetesen: a tudományegyetemek és az orvosegyetemek viszonya. Egyértelműen bebizonyosodott, hogy az ötvenes évek elején kívülről végrehajtott, erőszakkal történt egyetemcsönkítések, azaz az önálló orvosegyetemek létrehozása, hibás, és talán káros lépés is volt. Az egyetem, az universitas, nevében hordja az összességet, nem helyes tehát az egyes disciplinák ilyenformában történő szembesállítása sem. Túl a hagyományok visszaállításán, egy ilyen lépésnek nagyon sok gyakorlati haszna is lehetne. Kevesebb lenne, legalábbis remélhetően, az egysített bürokrácia, mint amennyi van, külön-külön a két egyetemen.

Nem volt felhőtlen a szegedi egyetem és a város kapcsolata sem az elmúlt évtizedekben.

Nyílt titok, hogy ennek is nagyon sok oka volt, talán alapvetően az értelmiség-ellenes hangulat. Pedig ennek a városnak komoly kapcsolatai voltak az egyetemmel. Nagy erőfeszítéseket tett annak idején, hogy egyeteme legyen, és erejéhez képest méltón támogatta is azt. Azután, mint anynyi minden más, ez is megváltozott. Az okok felderítése nem feladatunk, de az talán igen — legalábbis úgy vélem —, hogy felhívjam rá a figyelmet, hogy a régi kapcsolatok helyreállítása mennyire szolgálná mindkét fél érdekeit. Hiszen a város sokat kaphatna — vagy legalábbis többet, mint ma — az egyetemeitől (egyetemektől?), és kétségtelen, hogy az egyetem is igényelné, igényli — különösen a mai nehéz gazdasági és társadalmi viszonyok között — városának gondoskodását.

Dr. Bálint Gábor Sándor,
az orvostudomány doktora

Nagy László felvétele

A sevillei borbély

Rohamtempóban kezdte évadját a színház. Még el sem értük október idusát, máris két operai és három prózai bemutatót vagyunk túl. Ami a dalos részleget illeti, mintha hét év előtti évadját ismételné: a Parasztszület — Bajazzók után ismét az irodalom legnépszerűbb vigoperáját, A sevillei borbélyt játssza. Hét év nagy idő — tartja a közhely. A produkciók azonban merőben elmentés viszonyban állnak az idővel. A két verista egyfelvonásos sikerrel elsősorban a régi értékek megőrzése jelentette, a Sevillei pedig új értékeket, friss eredményeket mutat.

A vigoperának lételeme a Gregor József Basilióból Bartolová avanzsált. A doktort általában öregedő bari-tonokra, másodvonalbeli basszistákra bízzák, s nagyon üdvös, hogy most egy javakorabeli, szép basszus-tól hallhatjuk Gregor teljes fegyverzetben alakítja a szetenor. Azon az előadáson Begányi Ferenc (Basilio) így jelentette be a darabbéli grófot: „Megjött Gróf Luigi Alvaviva!” Tito Gobbi meg azt meséli könyvében, hogy a Metben, állandóan kapacitáltak, a Tosca második felvonásában ne spanyol borral kínálja a feldúlt Toscát, hanem mondja azt: „Ez Coca-Cola!” Gobbi sohasem merte ezt bemondani, oda nem is illene, illik viszont ide, a vigoperába. S milyen üdvös, ha egy ilyen poénon nemcsak nevetni lehet, de — péntzt hoz a konyhára! „A Postabankba mentem!” — veti oda Gregor-Bartolo a drága mondatot, s némelyek talán csak ekkor fedezik föl: az egyik házon ott lóg a bank jól ismert emblémája. Jó ötlet. A „szegény” színháznak gazdag a fantáziája.

Ami mármost a művészi kérdéseket jelenti a 7 év előtti, mozi-beli Csikós Attila szerepelt díszlettervezőként az előzetes plakátokon, a végső Varga Mátyás, az ősz mester fiatalabb kollégájának alapötletét a nagyobb térhez idomította. A forgószínpad kihasználásával nagyvonalúan oldotta meg a színváltást. Megtartotta a fehér falakat, a stílizált épületeket. Csak a Bartolo házának plafonján húzódó csúnya barna gerenda szúr szemet. Vágvölgyi Ilona is igazított régi jelmezein, melyek pontosan jellemzik a figurákat. Pompásan sikerült Basilio ruháját, Almaviva öltözete viszont időnként szedett-vedettnek tűnik. Félix Lászlónak, a televízió rendezőnek nincs nagy operaszínpadi tapasztalata, ám biztos kézzel, plasztikusan állította színpadra a darabot. Rendezésében az ötletek dominálnak, sokat épít az énekesek improvizációira, gagjeire. Ha a hét év előtti Sevillei fő értéke az ökonomikus felépítés volt, most a játékoság, a szabadság a fő vonás. Mérték azért van, de bebecsüszik egy-egy túlsúlyos effekt.

Gregor József Basilióból Bartolová avanzsált. A doktort általában öregedő bari-tonokra, másodvonalbeli basszistákra bízzák, s nagyon üdvös, hogy most egy javakorabeli, szép basszus-tól hallhatjuk Gregor teljes fegyverzetben alakítja a szetenor. Azon az előadáson Begányi Ferenc (Basilio) így jelentette be a darabbéli grófot: „Megjött Gróf Luigi Alvaviva!” Tito Gobbi meg azt meséli könyvében, hogy a Metben, állandóan kapacitáltak, a Tosca második felvonásában ne spanyol borral kínálja a feldúlt Toscát, hanem mondja azt: „Ez Coca-Cola!” Gobbi sohasem merte ezt bemondani, oda nem is illene, illik viszont ide, a vigoperába. S milyen üdvös, ha egy ilyen poénon nemcsak nevetni lehet, de — péntzt hoz a konyhára! „A Postabankba mentem!” — veti oda Gregor-Bartolo a drága mondatot, s némelyek talán csak ekkor fedezik föl: az egyik házon ott lóg a bank jól ismert emblémája. Jó ötlet. A „szegény” színháznak gazdag a fantáziája.

Ami mármost a művészi kérdéseket jelenti a 7 év előtti, mozi-beli Csikós Attila szerepelt díszlettervezőként az előzetes plakátokon, a végső Varga Mátyás, az ősz mester fiatalabb kollégájának alapötletét a nagyobb térhez idomította. A forgószínpad kihasználásával nagyvonalúan oldotta meg a színváltást. Megtartotta a fehér falakat, a stílizált épületeket. Csak a Bartolo házának plafonján húzódó csúnya barna gerenda szúr szemet. Vágvölgyi Ilona is igazított régi jelmezein, melyek pontosan jellemzik a figurákat. Pompásan sikerült Basilio ruháját, Almaviva öltözete viszont időnként szedett-vedettnek tűnik. Félix Lászlónak, a televízió rendezőnek nincs nagy operaszínpadi tapasztalata, ám biztos kézzel, plasztikusan állította színpadra a darabot. Rendezésében az ötletek dominálnak, sokat épít az énekesek improvizációira, gagjeire. Ha a hét év előtti Sevillei fő értéke az ökonomikus felépítés volt, most a játékoság, a szabadság a fő vonás. Mérték azért van, de bebecsüszik egy-egy túlsúlyos effekt.

zása jobb összhatást eredményez. Amikor az első fináléban egy sétatálcán gitározni kezd, majd a másik percben meg fuvoláz rajta, a legszörösebb szívű ellendrukker is megadja magát. Nem vagyok meggyőződve, hogy jó ötlet Bertát, a nevelőnőt bohócra öltöztetni, és Rosinával egykorú énekesnőre bízni. Vajda Juli kedvesen csinálja, de hát az embernek minduntalan beugrik a folytatás, a Figaro lakodalmá, melyben kiderül, hogy 6 voltaképpen Figaro édesanyja. Meg aztán a zene is egy kedves, kissé tenyeres-talpas asszonyságot fest. Sajnos, Réti Csaba rossz napot fogott ki, hangadása bizonytalan volt, a koloratúrákat nehezen teljesítette. Humorérzékevel nem tudta pótolni éneklésének hibáit. Jó benyomást keltett viszont a másik Almaviva, a vendég Derecskei Zsolt. Szép színű, fényes tenorja ugyan elég vékony (különösen a magasabb régiókban), de jól használja. A hajlításokat is könnyedén éneklí. Jó színész, s cingár természetével, nagy szemével igazi vigoperai tenorhős. Különösen jól mutat a vele egymagas, és mély hangú Rosina oldalán. Andrejcsik István hosszú betegség után abban a szerepben tért vissza a színpadra, mely egyik első feladata volt (Fiorello). A férfiak láthatóan élvezte, hogy aktív szerepet kapott a játékban is.

Tavaly egy másik Rossini-műben, a Hamupipőkében mutatkozott be nagy sikerrel Kocsár Balázs, a fiatal karmester. (Egyébként ezúttal is elhangzik egy részlet a Hamupipőkéből, Szonda Éva dalol el egy áriát az Eneklecke-jelenetben. El is finto-rodik Gregor-Basilio: „Már tavaly is ezt énekelte!”) A hangzás ápolat, a tempó is megfelelő (néha tán kissé szűk), nincsenek nagyobb csúszkálások sem, csak a karakterek homályosak. A nevetés pasztellszínű, kívül nem jelenik meg a gúny, az ironia, nincs kellő különbség a lírai és a gyors részek között. Az interpretáció sajnos mentes a szélsőségektől, a markáns színektől. Nem tudom, mindez hiányzik-e a művész alkataból, vagy csak eddig nem volt képes a felszínre hozni, mindenesetre dirigálásában jelenleg nem érvényesül igazán a Sevillei legfőbb értéke: kivételes sokszínűsége, s e színek éles kontrasztja.

Hét éve ezeken a hasábo-
kon elődöm „könnnyű ko-
molyzenének” nevezte az
opera akkori előadását. Most
a mulatságon van a hang-
súly.

Márok Tamás

Középiskolai
bérlet

A filharmoniai bérletso-
rozat középiskolai hangver-
senyein a Wainer Leó Ka-
marazenekar játszik Mo-
zart-, Britten- és Ránki
György-műveket. Közremű-
ködik: Maczák János (kla-
rinét), vezényel: Wengert
Richard, a műsort ismerteti:
Pándi Marianne. Az első
koncert ma délelőtt 11 óra-
kor kezdődik a Radnóti
gimnázium tanulói részére.
Délután 1 órától a Bebrits
Lajos szakközépiskola bér-
lettulajdonosait várják a
koncertre. Holnap délelőtt
10 órakor a Körössi József
szakközépiskola, 12 órától
pedig a Tömörkény gimná-
zium diákjai részére adnak
koncertet a művészek.
Szerdán délelőtt fél 11-kor
a Ságvári gyakorló gimnázium
tanulói hallgathatják meg
az említett zeneműveket.
A középiskolai bérlet-
sorozat koncertjeit a zsina-
góróban rendezik.

Az októberi Kincskereső

„Az aradi Golgotára / Ráragyog a nap sugára...” —
Ady Endre 1898-ban írt Október 6. című versével nyit a
következő oldalakon Tamási Lajos verse, Mezey Katalin
regényrészlete, és Albert Camus vallomása, A magyarok
vére, amely arról tanúskodik, hogy a magyar forradalom
mely és maradandó hatást gyakorolt a nyugati értelmiség
gondolkodására. Fekete István Őszi táviró című hangula-
tos természetleírására visszhangoznak Szauer Ágoston és
Szöllősi Zoltán versei, amelyek szintén őszi tájakat, han-
gulatokat, színeket villantanak fel az olvasó képzeletében.
Beney Zsuzsa verses „képeslapjai” és Tell Emil játékos
rigmusai egészítik ki az októberi szám líraválogatását. A
NEVETŐ IRODALOMÓRA Karinthy Frigyes humoreszkjét
mutatja be — a Lógok a szertem. Folytatásos fantasztikus
regénynek Lem művét (A világűr csavargója) választották a
szerkesztők — Ijon Tichy ezúttal is fantasztikus(an mu-
latságos) kalandokba keveredik a titokzatos Enterópia
bolgón. Janikovszky Éva levelezési rovata is újra jeleni-
kezik (Ami a szivedet nyomja...), az ironó bölcse tanácsai
nemcsak a címzetteknek szólnak, mindannyian találhatunk
bennük megszívlelni valót. Janikovszky Éva a Te ezt még
úgysem erted című sorozatát is folytatja. Kovács Lajos
novellájában egy enyhén szölvá hazudós kamaszt ismer-
hetünk meg, aki hiányzó erejéit kitalált bátyák jó tu-
lajdonágaival pótolja (Történetek a bátyámról, aki nem
én voltam). Az Amerika meghódításáról szóló sorozat (Vi-
lágvége az Újvilágban) Anna Seghers elbeszélését közli,
amely egy a rabszolgaság elől menekülő indiánlány legen-
dáját meséli el. Végre elővashatjuk Eric Knight: A re-
pülő yorkshire-i ember-ének befejezését, s mellette a be-
fejezésvariációkra kiírt pályázat eredményhirdetését. Így
írunk mi és Mi újság, suliújság rovat is található ebben
a számban. Az illusztrátorok: Berta Róbert, Barczánfalvy
Ferenc, Csala Károly, Kass János, Réber László, Szeg-
szárdy Ildikó és Würtz Ádám.